

A sánta Anakreón

Ha valaki szeret verseket olvasni, annak nagy szerencséje van, ha a maga közegében olyan költőre akad, aki ellátja új versekkel, időről időre felfrissíti az elolvasandók tárházát. Nem panaszkodhatom, mikor cseperedtem, mindig ellátott Tolnai vagy Domonkos ilyen művekkel. Aztán megjött a katonaságtól Böndör Pál, hosszú karjai ide-oda lengtek hosszú lábai fölött, és olyanokat írt a karsztról, amik nekem tetszetek. És persze nem csak a karsztról szóltak a versek. Valamiképpen rólam szóltak. Lásan kellett olvasni őket, hogy az ember élvezze is a szavakat, ízt a szavaknak, a vers belsejébe jutni.

A legjobban Böndör humorát szeretem. Anyám azt mondta volna, egy srófra jár az agyatok. Mert az írott szó segít megérteni, hogy mi zajlik a bensőnkben. Amiket Pali leírt, azok jellemezték a körülöttem zajló eseményeket, időtállóvá tette őket, megállította körülöttünk az áramlást, és furcsa fintorral megmosolyogtatott. Számomra megkönnyebbülést hozott némelyik verse, elviselhetőbbé vált az így megmutatott élet. Aztán az is megtörtént, hogy akkor is Böndör jutott az eszembe, amikor nem őt olvastam.

*„nem tudnak megtisztelni de
megalázni se
épp ez a tisztesség maradt
számodra itt az Ég alatt”*

Kinek nem jut eszébe erről Böndör?

Közben ez a Tao-tő-king 56. verse. Most éppen Karátson Gábor fordításában közlöm. De több magyar fordításban olvasgatom, köztük persze Weöres Sándor egykori könyvét is. Állandóan újra kiadják, az idén is megjelent. Róla, mármint Weöresről, hosszú tanulmányokban vitatkoztak iro-

dalomtudósok, mennyire hatott a költészetére a tao, vagy mennyire nem. Én sohasem kérdeztem meg Böndörtől, hogy olvasta-e Lao-ce hátrahagyott művét. Most, amikor kézbe vettem a *Finist*, az egybegyűjtött verseket, most mondtam neki sörözés közben, hogy így egy éjszakán át olvasva a szövegeit, megerősödtem a hitben, hogy ő taoista. Nem mondott erre semmit, megszívta a cigarettáját. Az a fontos, itt vannak a versek, és ahogy a kötet hátlapján írja:

*„Nem voltam, és nem leszek.
A kert tetszhalott, de mindent tud.
Tudja a tavaszt, a nyarat,
tudja, hogy én hol vagyok.”*

Ugyanazt a dolgot érdemes többször elolvasni. Nem kell felugrani és kiabálni, hogy: Heuréka! Bár azt is lehet. Meg érdemes is néha. De Böndör verseit úgy szeretem, ha újra- és újraolvashatom. Szeretem megérezni, ahogy egyik szót a másikba ölti, meg akarom érezni, pontosan mire gondol. Meg azt is át akarom gondolni, én vajon ugyanúgy írtam volna-e a dolgot. Keresem, ugyan mi a véleményem a leírtakról, a szituációról, a megjelenített életről, a kimondott érzelmekről. Helyeslem-e a kapcsolatot a következő sorral meg az utána következővel meg az utánuk következővel. Ahogy az *Elhatározás* című versében írja:

*„Mit csináljon? Menjen most háztól házig
hogy megmagyarázza mennyire fázik
már attól is amit ő maga művel
ezzel a régi bölcséleti művel
hogy mennyire borzasztja ez az önrím
a feltáratlanul maradt tömegsír
egy hamuszürke téli délután?
Még hogy miért? Azt sem tudja miről ír
és mégis egy életet erre szán.”*

A legjobban ezt a nyugodtan keserűnek nevezhető örök derűt szeretem ezekben a versekben. Böndör mindig távolságot tart önmagától, és mindig elemzi önmagát. Persze, erről versírás közben el is feledkezik, így aztán közel kerülünk hozzá, majd hirtelen távolra, aztán vele együtt visszatekintünk reá. Amikor ír, benne van a versben. De érezhető, hogy szeretné távol tartani magát saját magától, így kerül arra sor, hogy egyszerre ott

is van meg nincs is. Az ő verseiből azt tanultam meg, hogy sohasem fordulhatsz el véglegesen önmagadtól. Meg hogy mindig figyelned kell rá, mi történik veled. Amikor önmagába néz, akkor megteszi azt, amit a költészet egyáltalán tehet: őszintén beszél magáról. Vagyis rólunk. A *Fejlődés* című versében számol be erről:

*„Aki ezt a verset írja: nem ő.
Ő nem ilyen aprólékos alapos.
Megérte azt hogy mint egy asztalos-
inas egész nap csak gyalul gyalul?
– nem tud szegény már gyanútlanul
könnyű kézzel egy mondatot leírni
amibe csak belekezd csupa toldás-
foldás lesz. – Hol a fűrész s a forgács? –
A port mégsem mások szemébe hinti.”*

Rengeteg időbe telik, amíg megtanulod a mesterséget. Ha egyáltalán megtanulod. Böndör verseiből a munkának erről a szempontjáról sokat meg lehet tanulni. Érdemes elolvasni az *Egyéni csúcsom*, esetleg a *Tanuló* című verset. Ez utóbbi nagyon rövid.

*Soha nem fogok erről leszokni:
a nevem után
mindig oda akarom írni
hányadik osztályos tanuló.
De sehogy sem sikerül kiszámolnom.*

Valahogy mindnyájan így vagyunk vele. Még mindig szorgalmasan járjuk iskolánkat, de hiába szervezik meg szorgalmasan számunkra az évfordulókat, nem tudjuk kiszámítani, hányadik osztályba járunk. Böndör humora nem csupán színesíti a verseit, a humora nélkül meg sem születtek volna ezek a versek. Az tette lehetővé, hogy feltárulkozzon, kinyíljon előttünk, olvasói előtt. Ha mosolygunk, az őszinteségét jutalmazzuk. Csak akkor tudjuk elfogadni szavait, ha érzelmeinkre hatnak a szavak. Mikor a sánta Anakreónt említi, nekem rögtön az ógörög költő következő két sora jut eszembe:

*„...kedvelem azt, aki bölcs és Aphrodité meg a Múzsák
Szép adományairól zengve szeretni tanít.”*

Úgy vélem, Böndör költészetében az az értékes, hogy minden érzést, amit megélt, minden tett, amit elkövetett, az összes kudarcral, bajjal, vészszel együtt, amivel az élet jár, egyszer csak része lesz a műnek. Ha akar-ná, sem tudná megkerülni a fájdalmakat. Meríteni tud belőlük, és moso-lyogni tud rajtuk. Humorát, amelyet fennhangon dicsérek, nem a kispol-gári „kedvesség” hatja át, nem takarja el saját gondjait, nyomorát, botlása-it. Tanulni lehet tőle, miképpen élj akkor is derűvel, ha sírni volna kedved.

Végezetül idézem még egy rövid versét, *A hazajáró lélek* címűt, amelyet néha mondogatok magamnak, mert szeretem akkor is, ha én nem a 32-es busszal járok haza, hanem a 2-essel.

Mindig ráfizettem a jó modorra.

Nem tudtam egyszerűen félreállni

és a tömeg besodort a pokolba.

Minden helyzetre megoldást találni.

Gondoltam legjobb lesz továbbra is

haza a 32-es busszal járni.

De ez az egész valahogy... hamis.

»Jobb volna élni« írta Kosztolányi

s valami ilyent érzek magam is.